

Een project van:
NovioConsult
PauwSandersZeilstra Van Spaendonck
Crem

Mogelijkheden voor meekoppeling van
biodiversiteitscommunicatie
Verkenning van kansen en advisering strategie & organisatie van
meekoppeling
comBIO-team, 7 november 2008

Colofon

Titel	: Mogelijkheden voor meekoppeling van biodiversiteitscommunicatie. Verkenning van kansen en advisering strategie & organisatie van meekoppeling.
Opdrachtgever	: Ministerie van LNV
Kenmerk/Projectnummer	: 4402/SM-HtH-LC
Datum	: 7 november 2008
Projectomschrijving	: Inventarisatie van (huidige) mogelijkheden voor meekoppeling van biodiversiteitscommunicatie met andere beleids- en communicatieprogramma's van het rijk. Advisering over strategie, criteria en werkwijze bij de signalering van kansen voor meekoppeling en de benutting daarvan
Contactpersoon	: Mevrouw drs. C. de Pater (LNV-directie Kennis)
Adviseurs	: Susan Martens, Henk ten Holt

NovioConsult BV

Postbus 256, 6500 AG Nijmegen
telefoon 024 381 3333
fax 024 324 1971
www.novioconsult.nl
info@novioconsult.nl

Dit rapport is gekopieerd op 100% chloorvrij gebleekt papier,
voorzien van de Nederlandse Milieukeur.

© Niets uit dit werk mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, daaronder mede begrepen gehele of gedeeltelijke bewerking van het werk, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van NovioConsult.

Inhoud

Samenvatting		i
1	Inleiding	1
1.1	Communicatie Biodiversiteit Internationaal Overheidsbreed (comBIO)	1
1.2	Waarom een meekoppelscan?	2
1.3	Leeswijzer	3
2	Algemeen kader en aanpak meekoppelscan	5
2.1	Afbakening	5
2.2	Eerste inventarisatie meekoppelmogelijkheden	5
3	Stappenplan en beoordelingskader meekoppeling	7
3.1	Inhoudelijke kansen en relevantie	7
3.2	Communicatieve criteria: kansen voor verbreding en vergroting van bereik	8
3.3	Praktische criteria: kansen voor de uitvoering van meekoppeling	8
3.4	Resumé	9
4	Resultaat meekoppelscan	11
4.1	Resultaat stap 1: Beoordeling op inhoudelijke relevantie	11
4.2	Resultaat stap 2 en 3: Prioritering meekoppelactiviteiten	13
4.3	Kansen voor communicatie van het hedendaagse biodiversiteitsbegrip	17
4.4	Tot slot	17
5	Strategie en organisatie van meekoppeling	19
5.1	Aanbevelingen voor strategische verkenning en benutting van meekoppelkansen	19
5.2	Aanbevelingen voor de organisatie van het back office proces 'meekoppeling'	21
Bijlage 1	Resultaat quick scan meekoppelmogelijkheden	23

Samenvatting

Aanleiding onderzoek meekoppelmogelijkheden

Voor de communicatie van het rijksbeleid op het gebied van biodiversiteit kunnen in aanleg twee strategieën worden onderscheiden:

1. Programmering van de communicatie vanuit het rijksbiodiversiteitsbeleid zelf.
2. Meekoppeling van biodiversiteitscommunicatie met andere beleid- en communicatieprogramma's.

De tweede strategie ('meekoppeling') is te beschouwen als een vorm van externe integratie van biodiversiteitsbeleid en -communicatie in ander beleid en communicatie.

'Meekoppeling' is om diverse redenen een belangrijk onderdeel van de communicatiestrategie voor de rijksbiodiversiteitscommunicatie, o.a. omdat:

- ▶ meekoppeling als communicatiestrategie in potentie kansen biedt op een veel groter bereik en een grotere effectiviteit van de biodiversiteitscommunicatie;
- ▶ meekoppeling bijdraagt aan de coherentie van rijksbeleid.

Er zijn echter ook potentiële nadelen en belemmeringen:

- ▶ het signaleren en benutten van kansen op meekoppeling kan complex en tijdrovend zijn;
- ▶ (teveel) meekoppeling kan leiden tot onheldere communicatie, verlies aan focus en duidelijkheid, e.d.

Doelstellingen onderzoek

In dit comBIO-deelproject worden de mogelijkheden voor meekoppeling nader onderzocht, zowel strategisch en organisatorisch als praktisch. Het onderzoek heeft de volgende doelstellingen:

- ▶ advisering aan het rijk over de communicatiestrategie en mogelijke uitvoering van communicatieactiviteiten met betrekking tot meekoppeling;
- ▶ in kaart brengen kansrijke beleids- en communicatieprogramma's van de rijksoverheid waarbij biodiversiteit kan worden meegekoppeld;

Mogelijke doelen van meekoppeling

Het onderzoek is gestart met een verkenning van 'meekoppeling'. Welke vormen en doelen kan men onderscheiden? Wij onderscheiden voor biodiversiteit-communicatie, al dan niet via meekoppeling, de volgende mogelijke doelen:

- ▶ Vergroten van naamsbekendheid (het onder de aandacht brengen van de term 'biodiversiteit').
- ▶ Overbrengen van de huidige 'lading' van het begrip biodiversiteit, zoals nu in internationale beleidskringen gehanteerd wordt (biodiversiteit als onmisbare natuurlijke hulpbron).
- ▶ Vergroten van bewustzijn (men weet dat biodiversiteit belangrijk is en de aandacht heeft van beleidsmakers en uiteenlopende private partijen).
- ▶ Kennis vergroten (men weet wat biodiversiteit is, waarom het van belang is en hoe het samenhangt met andere maatschappelijke en beleidsmatige thema's).
- ▶ Draagvlak creëren (men begrijpt het belang van biodiversiteit en is vanuit deze kennis bereid maatregelen voor biodiversiteit te ondersteunen).

- ▶ Gedrag veranderen. Gedrag kan afhankelijk van de doelgroep verschillende vormen aannemen: stemmen, kopen, produceren, beleid maken. (Men is bereid zelf verantwoordelijkheid te nemen voor biodiversiteit en eigen gedrag, acties en maatregelen daarop aan te passen).

Overlap of combinatie van verschillende communicatiedoelen is mogelijk.

Quick scan beleid- en communicatieprogramma's

Op basis van desk research zijn vervolgens in een **quick scan van beleid- en communicatieprogramma's van de rijksoverheid 38 lopende programma's geïdentificeerd**. Het betreft programma's die (nog) niet direct over biodiversiteit gaan, maar waarbij mogelijk aangesloten kan worden met biodiversiteitscommunicatie. De gevonden programma's lopen onderling sterk uiteen in thema's, doelstellingen, doelgroepen, doorlooptijd, fase in de beleidscyclus, omvang en bereik, etc. (Een overzicht van deze programma's is te vinden in bijlage 1. De programma's zijn nader beschreven in het bijlagenrapport).

Ontwikkeling stappenplan en beoordelingskaders

Het aantal mogelijkheden tot meekoppeling blijkt veel groter dan praktisch hanteerbaar is. Om vanuit de uiteenlopende mogelijkheden voor meekoppeling te komen tot een concrete programmering van meekoppelactiviteiten moeten de verschillende mogelijkheden worden geprioriteerd d.m.v. een beoordeling van hun relevantie en kansrijkheid. Daarom zijn een stappenplan en beoordelingskaders ontwikkeld waarmee de relevantie en kansrijkheid van meekoppeling met andere beleids- en communicatieprogramma's systematisch en in onderling verband kan worden beoordeeld.

De **relevantie en kansrijkheid** van mogelijkheden tot meekoppeling wordt beoordeeld in 3 stappen:

1. Zoeken naar inhoudelijke aanknopingspunten op basis van de beleidsprioriteiten en/of mogelijkheden voor communicatie over de verschillende functionaliteiten en kansen van biodiversiteit voor mensen (inhoudelijke kansen/relevantie).
2. Beoordelen van het programma op basis van communicatieve criteria. Zijn de doelgroep van het programma en voorgenomen kanaal en vorm van communicatie een interessante toevoeging voor rijksbiodiversiteitscommunicatie? (Communicatieve kansen/relevantie).
3. Beoordelen van het programma op basis van praktische criteria. Verkeert het programma in een fase waarin biodiversiteit nog een geïntegreerd onderdeel kan worden van het programma, zijn de kansen voor samenwerking goed en biedt het andere programma kansen op nieuwe coalities voor biodiversiteit? (Praktische kansrijkheid).

Voor de **beoordeling van de inhoudelijke kansen/relevantie** worden twee criteria onderscheiden:

1. Aansluiting bij prioritaire thema's van het biodiversiteitbeleid (dit betreft op dit moment de prioriteiten van het Beleidsprogramma Biodiversiteit Werkt; in de toekomst kan het ook de prioriteiten van het biodiversiteitbeleid voor de lange termijn betreffen).
2. Aansluiting bij het huidige biodiversiteitsconcept en de Kernboodschap Biodiversiteit.

Voor de **beoordeling van de communicatieve kansen/relevantie en de praktische kansrijkheid** worden twee typen criteria benoemd (communicatieve en praktische criteria) en wordt een daaraan gerelateerd beoordelingskader voorgesteld. Dit kader is hieronder schematisch weergegeven:

Criteria	meekoppelprogramma's		
	programma A	programma B	Etc.
<i>Communicatieve criteria</i>			
interessante doelgroep			
interessant kanaal/ vorm			
Totaal communicatief (aantal '+')			
<i>Praktische criteria</i>			
nieuw beleids- en/of communicatieprogramma			
toegankelijkheid netwerk			
nieuwe coalities			
Totaal praktisch (aantal '+')			
Totaal (aantal '+')			

Selectie relevante en kansrijke programma's

Voor elk van de 38 programma's is vervolgens gekeken welke inhoudelijke aanknopingspunten er zijn met communicatie over de huidige prioritaire thema's uit het Beleidsprogramma Biodiversiteit 2008-2011, maar ook of de programma's meer algemene communicatie over het huidige, functionele biodiversiteitsbegrip kunnen ondersteunen. Daarnaast is gekeken of de programma's in communicatief opzicht een verrijking vormen voor rijksbiodiversiteit-communicatie en wat de praktische kansrijkheid van meekoppeling is. Deze beoordeling (peildatum voorjaar 2008) resulteert in een selectie van 15 op dat moment lopende beleid- en communicatieprogramma's van verschillende departementen waar zich op dit moment kansen voor biodiversiteitscommunicatie bevinden die verder verkend moeten worden. Het betreft de volgende programma's:

1. Herstel en bescherming oevers
2. Natuurkalender
3. Programma Mooi Nederland
4. Leven met Water
5. Partners voor Water
6. Bodemstrategie (Kaderrichtlijn Bodem)
7. Multifunctionele Landbouw
8. Biodiversiteit, voedsel en consument
9. Groen en de Stad
10. NME-nota
11. Platform Duurzame Overheden
12. Milieueffect Toets Voorgenomen Regelgeving (MET)
13. MVO
14. Programma Energietransitie
15. Programma Klimaatbestendige Inrichting van Nederland

Aanbevelingen strategie & organisatie back office proces meekoppeling

Tot slot worden aanbevelingen gedaan voor een strategie voor verkenning en benutting van meekoppelkansen en voor de organisatie van een back office proces 'meekoppeling'.¹

Voor de verkenning en benutting van meekoppelkansen is van belang om:

- ▶ prioriteiten te stellen in de beleidsonderdelen en/of onderwerpen die gedurende een bepaalde periode doorgelicht worden op meekoppelkansen;
- ▶ op basis van deze prioriteitstelling moet de beleidsomgeving gescand worden op logische aansluiting met het rijksbiodiversiteitsbeleid;
- ▶ voor succesvolle aansluiting bij andere beleids- en communicatieprogramma's is het noodzakelijk te denken vanuit de mogelijkheden en belangen van de ander;
- ▶ daarbij is afstemming op inhoudelijke en communicatieve elementen van belang. Daarvoor moeten soms aparte contacten gelegd worden met het andere programma.

Om de organisatie van het back office proces 'meekoppeling' vorm te geven, wordt aanbevolen:

- ▶ een 'centraal meldpunt kansen biodiversiteitscommunicatie' in te richten;
- ▶ dit meldpunt in te bedden in een breder netwerk waarvan biodiversiteitsmedewerkers; medewerkers van de Directies Communicatie en het management van beleidsdirecties vertegenwoordigd zijn;
- ▶ niet alleen aanbodgericht te werken, maar ook te kijken naar een (latente) vraag naar communicatie/informatie over biodiversiteit in de beleidsomgeving;
- ▶ meekoppelmogelijkheden zoveel mogelijk periodiek in onderlinge samenhang te beoordelen in een gestructureerd groepsproces, gebruikmakend van het hierboven benoemde netwerk.

Belangrijk leerpunt is gebleken dat het beoordelen en benutten van meekoppelkansen uiteindelijk maatwerk is en intensieve contacten en afstemming over en weer zal vereisen. Belangrijk is daarom dat zeer kritisch omgegaan wordt met het maken van een voorselectie van kansen die een nadere verkenning waard zijn. De in dit rapport aangeboden programmering is daarom niet een korte termijn programmering van meekoppeling, maar een programmering van een nadere verkenning van de mogelijkheden tot meekoppeling bij de meest kansrijke beleids- en communicatieprogramma's.

---

¹ Deze aanbevelingen worden verder uitgewerkt in deelproject 3.8 Advies beleid, organisatie en techniek rijksbiodiversiteitcommunicatie.

1 Inleiding

1.1 Communicatie Biodiversiteit Internationaal Overheidsbreed (comBIO)

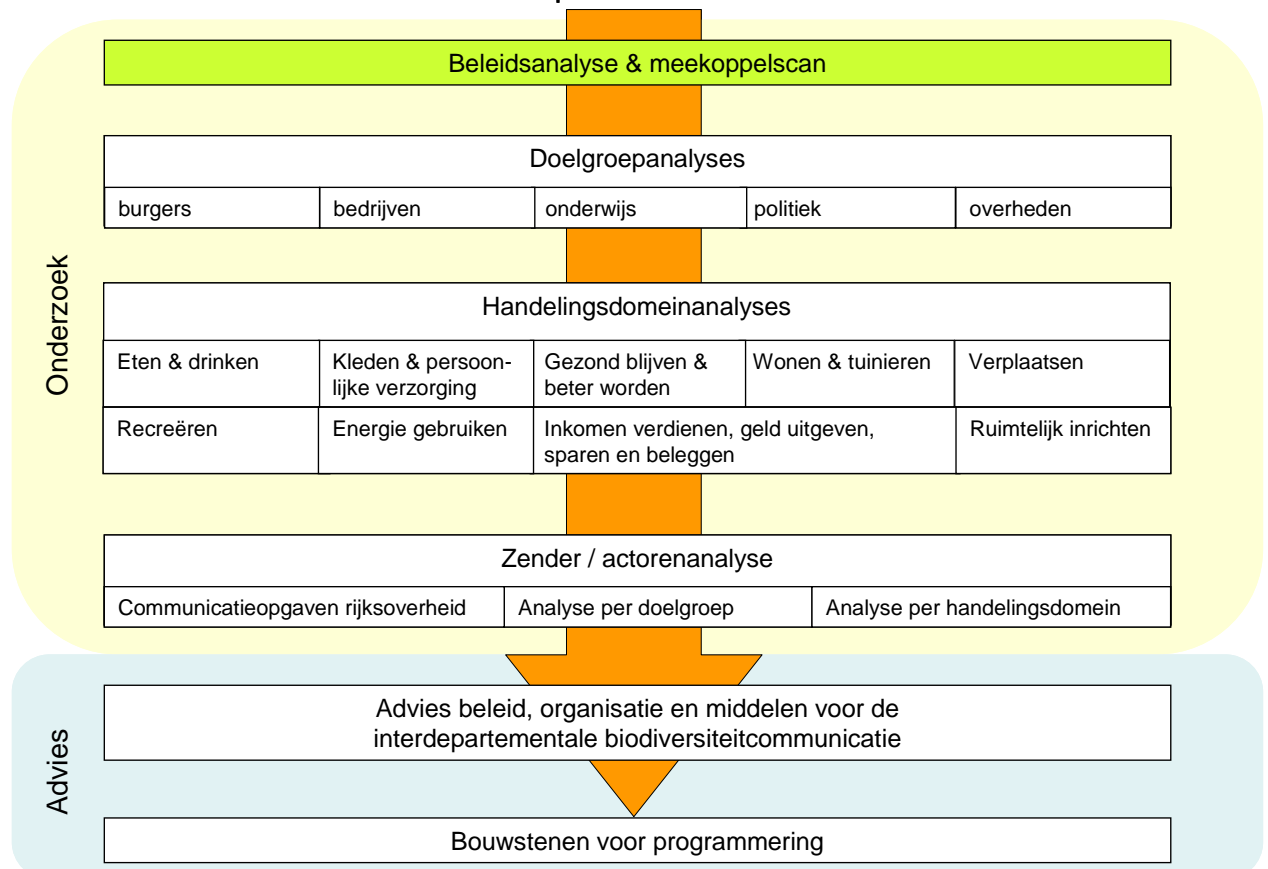
comBIO staat voor communicatie Biodiversiteit Internationaal Overheidsbreed. comBIO is een driejarig project dat tot doel heeft de effectiviteit van de biodiversiteitscommunicatie te vergroten en de rijksbrede samenwerking en afstemming op dit terrein te bevorderen. Het project wordt getrokken door LNV in nauwe samenwerking met VROM, Buitenlandse Zaken en andere departementen.

In het Plan van Aanpak voor het tweede comBIO-jaar worden twee hoofdprioriteiten gesteld:

1. Het ondersteunen van de rijksbrede communicatie over het Beleidsprogramma Biodiversiteit.
2. Het adviseren van het rijk over het beleid, de organisatie en de techniek van de rijksbrede biodiversiteitscommunicatie vanuit een back office - front office benadering.

Voor de tweede hoofdprioriteit – het back office – front office onderzoek gericht op de rijksbrede biodiversiteitscommunicatie - is een onderzoeksmodel ontwikkeld bestaande uit een groot aantal deelonderzoeken. Het model wordt hieronder schematisch weergegeven.

Onderzoek en advies interdepartementale biodiversiteitcommunicatie

Dit rapport heeft betrekking op deelproject 1.2 Beleidsanalyse & meekoppelscan. Deel B Meekoppelscan. De resultaten van dit deelonderzoek zullen worden benut bij het opstellen van het advies over het communicatiebeleid en de organisatie van de Back Office - Front Office Rijksbiodiversiteitscommunicatie.

1.2 Waarom een meekoppelscan?

Biodiversiteitsbeleid heeft raakvlakken met veel ander beleid van de rijksoverheid. Daarbij kan men denken aan binnenlands beleid op het terrein van bijvoorbeeld energie, klimaat, natuur, water etc. In het buitenlandse beleid kan men denken aan allerlei beleidsprogramma's op het gebied van armoedebestrijding, handel, conflictbeheersing en zo voort. In veel gevallen maakt communicatie met de samenleving deel uit van dergelijke beleidsprogramma's.

Het aantal mogelijkheden om in communicatie over biodiversiteit aan te sluiten bij andere communicatieprogramma's is hierdoor erg groot, in ieder geval in theorie. Het is van belang deze mogelijkheden voor meekoppeling te verkennen omdat hier mogelijk kansen zijn voor een **groter bereik** en een **grotere effectiviteit** van de biodiversiteitscommunicatie. Wij onderscheiden voor biodiversiteitscommunicatie de volgende **mogelijke doelen**:

- ▶ vergroten van naamsbekendheid (het gaat dan puur om het onder de aandacht brengen van de term 'biodiversiteit');
- ▶ overbrengen van de huidige 'lading' van het begrip biodiversiteit, zoals nu in internationale beleidskringen gehanteerd wordt;
- ▶ vergroten van bewustzijn (men weet dat biodiversiteit belangrijk is en de aandacht heeft van beleidsmakers en uiteenlopende private partijen);
- ▶ kennis vergroten (men weet wat biodiversiteit is, waarom het van belang is en hoe het samenhangt met andere maatschappelijke en beleidsmatige thema's);
- ▶ draagvlak creëren (men begrijpt het belang van biodiversiteit en is vanuit deze kennis bereid maatregelen voor biodiversiteit te ondersteunen);
- ▶ gedrag veranderen. Gedrag kan afhankelijk van de doelgroep verschillende vormen aannemen: stemmen, kopen, produceren, beleid maken. (Men is bereid zelf verantwoordelijkheid te nemen voor biodiversiteit en eigen gedrag, acties en maatregelen daarop aan te passen).

Bovenstaande categorieën kunnen niet strikt gescheiden worden, maar zijn te beschouwen als ijkpunten op een oplopende schaal, waarbij overlap of combinatie van verschillende communicatiedoelen mogelijk is.

Om ook een beeld te krijgen van de **praktische mogelijkheden** van meekoppeling van biodiversiteitscommunicatie is een scan uitgevoerd van actuele beleids- en communicatieprogramma's die momenteel worden ontwikkeld of uitgevoerd. Deze scan geeft een eerste indicatie van het belang en de kansrijkheid van meekoppeling van biodiversiteit in deze programma's. Om succesvolle combinaties mogelijk te maken, moet meekoppeling ook kansen bieden vanuit het perspectief van het andere communicatieprogramma. Biodiversiteit moet bijvoorbeeld leiden tot een verdieping van de informatie, tot het verduidelijken of verbreden van de context waarin gecommuniceerd wordt etc. In de scan worden niet alleen de kansen voor meekoppeling van biodiversiteitscommunicatie in kaart gebracht, de meerwaarde voor het andere beleidsterrein wordt ook, indicatief, verkend.

Door de aan (kansrijke) beleids- en communicatieprogramma's gekoppelde contactpersonen in beeld te brengen wordt tevens een deel van het **netwerk voor biodiversiteitscommunicatie** blootgelegd. Dit netwerk kan door een (nog in te richten back office en front office) rijksbiodiversiteitscommunicatie op verschillende wijze benut worden. Laagdrempelig door bijvoorbeeld de kernboodschap biodiversiteit binnen dit netwerk onder de aandacht te brengen. Of meer intensief, bijvoorbeeld door het in onderlinge samenwerking uitwerken van het aspect "biodiversiteitscommunicatie" in het betreffende communicatieprogramma.

Samenvattend heeft de meekoppelscan biodiversiteitscommunicatie de volgende doelstellingen:

- ▶ in kaart brengen kansrijke beleids- en communicatieprogramma's van de rijksoverheid waarbij biodiversiteit kan worden meegekoppeld;
- ▶ advisering aan het rijk over de communicatiestrategie en mogelijke uitvoering van communicatieactiviteiten met betrekking tot meekoppeling.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 schets een kader voor het onderzoek naar de mogelijkheden van meekoppeling van biodiversiteitscommunicatie en gaat tevens in op de gevolgde aanpak. In hoofdstuk 3 wordt een kader gepresenteerd voor de **systematische beoordeling van kansen** op meekoppeling. Daarbij worden naast een inhoudelijke invalshoek ook meer procesmatige en praktische beoordelingscriteria gehanteerd. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 - op basis van de opgestelde criteria - een **selectie** van de belangrijkste meekoppelkansen gemaakt en in de vorm van een programmering voor de korte termijn (één jaar) aangeboden. Hoofdstuk 5 geeft in meer algemene zin aanbevelingen voor:

- ▶ strategische verkenning en benutting van kansen op meekoppeling;
- ▶ de organisatie van het (back office) proces van meekoppeling.

Tenslotte is in bijlage 1 een longlist van meekoppelkansen (communicatie- en beleidsprogramma's) opgenomen als resultaat van de uitgevoerde quick scan. In een bijlagenrapport worden betrokken rijksonderdelen, doelstelling en inhoud van de programma's, doelgroepen, aandachtspunten voor biodiversiteitscommunicatie en contactpersoon beschreven.

2 Algemeen kader en aanpak meekoppelscan

2.1 Afbakening

Biodiversiteit is een 'holistisch' concept. Biodiversiteitsbeleid en –communicatie heeft daardoor raakvlakken met een groot aantal andere beleidsterreinen, waarbij verschillende actoren betrokken zijn, aan zowel de 'zendende' als de 'ontvangende' zijde van communicatie. De beleidsterreinen kennen tot slot een uitwerking op uiteenlopende schaalniveaus: internationaal, nationaal, regionaal, lokaal.

Het aantal te verwachten meekoppel mogelijkheden is dan ook groot. Dit vraagt om een focus in de meekoppelscan, door middel van keuzes die tot een nadere afbakening leiden.

In de inventarisatie van kansen voor biodiversiteitscommunicatie in andere beleidsvelden is in eerste instantie alleen gekeken naar beleids- en communicatieprogramma's vanuit de *rijksoverheid* (inclusief door het rijk geïnitieerde dan wel gefinancierde programma's, zoals ILG, die bijvoorbeeld door provincies worden uitgevoerd). Deze afbakening hangt samen met de comBIO opdracht om advies te leveren over biodiversiteitscommunicatie op rijksniveau. Voor de (nog in te richten) back en front office rijksbiodiversiteitscommunicatie lijkt het zoeken van aansluiting bij relevante programma's op rijksniveau vooralsnog het meest kansrijk.

Voor de inventarisatie van meekoppel mogelijkheden is gekeken naar beleids- en communicatieprogramma's bij de volgende ministeries:

- ▶ Buitenlandse Zaken
- ▶ Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
- ▶ Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
- ▶ Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- ▶ Verkeer en Waterstaat
- ▶ Economische Zaken
- ▶ Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- ▶ Ministerie van Financiën

Als tweede inkaderend criterium is de scan primair gericht op meekoppel mogelijkheden in communicatie met *ationale/Nederlandse doelgroepen*, zoals andere overheden, private en publieke stakeholders of burgers (inclusief Nederlandse vertegenwoordiging in het buitenland). Het betreffende beleids- of communicatieprogramma kan evenwel zowel een nationale als een internationale component of doelstelling hebben (bijvoorbeeld het verminderen van de negatieve impact van Nederlands toerisme op biodiversiteit in de Alpen).

2.2 Eerste inventarisatie meekoppel mogelijkheden

Door middel van een internetsearch en via het eigen netwerk zijn de lopende en in ontwikkeling zijnde programma's bij de ministeries in kaart gebracht en doorgelicht op hun relevantie voor biodiversiteitscommunicatie. Daarbij is gekeken naar doel en inhoud van het beleids- of communicatieprogramma, het verantwoordelijke ministerie en de (beoogde) doelgroep. De eerste inventarisatie geeft ook een beeld van de biodiversiteitscommunicatie per programma. Wordt er impliciet of expliciet al gecommuniceerd over biodiversiteit en welke mogelijkheden zijn daarbij nog onbenut gelaten? Tot slot is voor de meeste programma's een contactpersoon geïdentificeerd (waar mogelijk is een eerste contactmoment geweest).

Het resultaat van deze inventarisatie is een lijst van 38 beleids- en communicatieprogramma's, onderverdeeld in tien categorieën. Deze lijst is opgenomen in bijlage 1 (zie ook het bijlagenrapport).

De lijst is zeer divers. Gevonden programma's lopen uiteen in thema's, doelstelling (louter communiceren of ook beleid uitvoeren) doelgroepen, doorlooptijd, fase in de beleidscyclus, omvang etc. Het in onderlinge verhouding beoordelen van de meekoppelmogelijkheden op relevantie voor biodiversiteitscommunicatie en op kansen voor succes wordt daarmee al snel het vergelijken van appels met peren. Om hierin enige structuur aan te brengen is een kader voor beoordeling nodig.

3 Stappenplan en beoordelingskader meekoppeling

Om de potentie van een beleid- of communicatieprogramma voor de meekoppeling van biodiversiteit te beoordelen kijken we naar relevantie en kansrijkheid. De relevantie en kansrijkheid worden gezien vanuit inhoudelijke, communicatieve en praktische criteria. De inhoudelijke relevantie wordt gezien vanuit twee invalshoeken: aansluiting bij de prioritaire thema's uit het Beleidsprogramma Biodiversiteit 2008-2011 en de nieuwe lading van het biodiversiteitsconcept (paragraaf 3.1). Om vervolgens te kijken of een programma ook daadwerkelijk kansen biedt voor meekoppeling worden twee typen beoordelingscriteria geïntroduceerd: communicatieve en praktische criteria (3.2 en 3.3). De communicatieve criteria bepalen of zich interessante kansen voordoen voor vergroting en verbreding van het bereik; de praktische criteria bepalen de kansrijkheid en uitvoerbaarheid van meekoppelmogelijkheid.

3.1 Inhoudelijke kansen en relevantie

Aansluiting bij prioritaire thema's

De mate waarin een communicatie- of beleidsprogramma inhoudelijk aanknopingspunten biedt bij de prioritaire thema's uit het Beleidsprogramma Biodiversiteit 2008-2011 is een eerste criterium in de beoordeling van een potentiële meekoppelkans. In het BB 2008-2011 zijn vijf inhoudelijke prioriteiten aangewezen voor het biodiversiteitsbeleid: handelsketens en biodiversiteit; betalen voor biodiversiteit; biodiversiteit werkt; ecologische netwerken; mariene biodiversiteit en visserijketens. Het ligt voor de hand communicatie over biodiversiteit zo veel mogelijk te laten aansluiten bij de beleidsmatige zwaartepunten. Programma's die hiervoor mogelijkheden bieden zijn vanuit het oogpunt van biodiversiteitscommunicatie meer dan gemiddeld interessant. De accenten in inzet voor en inhoud van biodiversiteitscommunicatie moeten voortdurend afgestemd worden op de actualiteit van het beleidsveld. Zo kan in de toekomst ook de meer op de lange termijn gerichte Agenda van de maatschappelijke Taskforce Biodiversiteit richtinggevend zijn voor inspanningen op het gebied van biodiversiteitscommunicatie.

Aansluiting bij het huidige biodiversiteitsconcept

De kern van het **huidige** biodiversiteitsbeleid en de kernboodschap biodiversiteit is het functionele (hulpbron-)karakter van biodiversiteit en de maatschappelijke diensten die ecosystemen leveren. De maatschappelijke interpretatie van de term biodiversiteit sluit echter momenteel meestal nog meer aan op de vorige beleidsfasen waarin het accent relatief sterk lag op behoud en bescherming van soortdiversiteit 'om zichzelf' en niet zozeer vanwege de belangrijke functies die biodiversiteit vervult, met name op ecosysteemniveau. Belangrijk bij de beoordeling van mogelijkheden tot meekoppeling zijn de **kansen** die de meekoppeling biedt **om de term 'biodiversiteit' te laden met nieuwe betekenissen** waarin de verschillende functionaliteiten en kansen van biodiversiteit voor mensen tot uitdrukking komen. Behoud en bescherming van biodiversiteit (soortdiversiteit) blijft als voorheen van groot belang maar de argumentatie en legitimatie daarvoor wordt meer gevonden in de functionaliteit van biodiversiteit (ecosystemen) voor mensen, zowel nu als wat betreft de toekomstige benutting van de grotendeels nog onbekende potenties van biodiversiteit.

3.2 Communicatieve criteria: kansen voor verbreding en vergroting van bereik

Doelgroep

Communicatieprogramma's proberen veelal een specifieke doelgroep te bereiken:

- ▶ Overheden (rijk, provincies en gemeenten)
- ▶ Politiek
- ▶ Bedrijven
- ▶ Onderwijsinstellingen
- ▶ Maatschappelijke organisaties
- ▶ Burgers

Deze doelgroepen overlappen elkaar en grijpen op elkaar in. Communiceren met scholen zal vaak het doel hebben om ook scholieren (burgers) te bereiken, bijvoorbeeld door het aanbieden van een thematisch lespakket. Er zijn met andere woorden directe en indirecte doelgroepen. Bij het inventariseren en beoordelen van meekoppelkansen is de doelgroep van het lopende communicatieprogramma van belang. Deze moet relevant zijn voor het biodiversiteitsbeleid of een specifiek onderdeel daarvan, bijvoorbeeld de primaire doelgroep op de beleidsprioriteit ecologische netwerken.

Kanaal en vorm

Communicatieprogramma's kunnen uiteenlopende kanalen benutten: radio en tv, internet, (vak)tijdschriften, nota's, folders etc. Voor communicatie gericht op burgers kan gekozen worden voor radio en/of tv, maar bijvoorbeeld ook voor een combinatie van internet en gedrukte media. De keuze voor het kanaal hangt samen met de vorm waarin de 'boodschap' verpakt is: een filmpje, een factsheet, een column of een interactief forum. Kanaal en vorm kunnen een extra reden zijn om in te zetten op meekoppeling, bijvoorbeeld omdat het andere communicatieprogramma in dit opzicht complementair is aan de eigen communicatieactiviteiten, een nieuwe invalshoek geeft, een groot bereik heeft etc.

3.3 Praktische criteria: kansen voor de uitvoering van meekoppeling

Fase waarin communicatie zich bevindt

De meekoppelmogelijkheden in een communicatieprogramma dat reeds uitgevoerd wordt, zijn veelal beperkt tot aansluiten bij de reeds geprogrammeerde activiteiten en het inpassen van de biodiversiteitsboodschap in reeds vastgestelde formats voor communicatie. De mogelijkheden daartoe zullen vaak beperkt zijn. Bij een programma in de ontwikkelfase bestaan vaker mogelijkheden om agendasettend te werken en richting te geven aan de concreet uit te voeren communicatieactiviteiten. In deze fase kan biodiversiteit nog een geïntegreerd onderdeel worden van het programma, zowel in inhoud als in vorm van de communicatie.

Vanuit praktisch oogpunt is het in ieder geval van groot belang dat nieuwe beleids- en communicatieprogramma's die kansen op meekoppeling bieden in een vroeg stadium signaleerd worden. Ook het gebruikmaken van de vaak periodieke evaluatie en herijking van bestaande beleids- en communicatieprogramma's biedt (betere) kansen op meekoppeling.

Toegankelijkheid netwerk

Hoewel van een totaal andere orde - en geen objectief criterium - is de kwaliteit van persoonlijke relaties en netwerken tussen betrokkenen bij beleids- en communicatieprogramma's in de praktijk sterk medebepalend voor kansen op samenwerking en meekoppeling.

Nieuwe coalities

Mogelijk, maar niet noodzakelijkerwijs tegengesteld aan bovenstaand criterium is de meerwaarde van het sluiten van nieuwe coalities. Het zoeken van aansluiting bij een communicatie- of beleidsprogramma dat nog ver af staat van (de kern van) het biodiversiteitsnetwerk kan verschillende voordelen hebben: door de combinatie met een nieuwe zender krijgt de boodschap een andere status, worden koppelingen gelegd met nieuwe handelingsperspectieven.

3.4 Resumé

De inhoudelijke en communicatieve relevantie en de praktische kansrijkheid van een mogelijkheid van meekoppeling van rijksbiodiversiteitscommunicatie wordt beoordeeld in 3 stappen:

1. Zoeken naar inhoudelijke aanknopingspunten op basis van de beleidsprioriteiten en/of mogelijkheden voor communicatie over de verschillende functionaliteiten en kansen van biodiversiteit voor mensen.
2. Beoordelen van het programma op basis van communicatieve criteria. Zijn de doelgroep van het programma en voorgenomen kanaal en vorm van communicatie een interessante toevoeging voor rijksbiodiversiteitscommunicatie?
3. Beoordelen van het programma op basis van praktische criteria. Verkeert het programma in een fase waarin biodiversiteit nog een geïntegreerd onderdeel kan worden van het programma, zijn de kansen voor samenwerking goed en biedt het andere programma kansen op nieuwe coalities voor biodiversiteit?

In hoofdstuk 4 worden deze stappen toegepast om uit de ruwe lijst van lopende programma's, die programma's te selecteren die in het komende jaar de beste kansen bieden voor meekoppeling van biodiversiteitscommunicatie.

4 Resultaat meekoppelscan

In dit hoofdstuk komen we op basis van het hierboven gepresenteerde beoordelingskader tot een selectie van programma's die de beste kansen bieden voor meekoppeling van biodiversiteitscommunicatie. Deze selectie moet gezien worden als een momentopname. We zijn uitgegaan van de programma's die uit de quick scan naar voren komen en van de actuele stand van zaken in deze programma's. Bovendien nemen we de huidige beleidsprioriteiten en lading van het biodiversiteitsconcept als vertrekpunt bij de inhoudelijke beoordeling. De keuze en interpretatie van beleidsprioriteiten en begripsafbakening zijn echter niet statisch, net als de fase waarin de meekoppelprogramma's verkeren. De inventarisatie en beoordeling van meekoppel mogelijkheden moet met het oog hierop dan ook periodiek herhaald worden (zie hiervoor ook hoofdstuk 5).

4.1 Resultaat stap 1: Beoordeling op inhoudelijke relevantie

In onderstaand schema is door middel van arcering weergegeven of een specifiek beleid- of communicatieprogramma inhoudelijke aanknopingspunten heeft met een of meer beleidsprioriteiten uit het BB 2008-2011 en of het kansen biedt voor communicatie over het hedendaagse functionele biodiversiteitsconcept. Er is gekeken naar de raakvlakken met biodiversiteit die nu al impliciet of expliciet in het beleid- of communicatieprogramma tot uiting komen, of in inhoudelijk opzicht voor de hand liggend zouden zijn.

Ongeveer de helft van de gevonden meekoppelprogramma's biedt kansen voor communicatie over twee of meer beleidsprioriteiten in samenhang. Voor de ondersteuning van het rijksbiodiversiteitsbeleid zijn deze meekoppelkansen zeer interessant, bijvoorbeeld wanneer over concrete handelingsperspectieven gecommuniceerd kan worden met een daarvoor relevante doelgroep.

Voor een aantal programma's geldt dat zij geen inhoudelijke raakvlakken hebben met het Beleidsprogramma Biodiversiteit 2008-2011. Deze programma's kunnen echter wel bijdragen aan algemene doelen van biodiversiteitscommunicatie, zoals vergroten van naamsbekendheid, overbrengen van de huidige lading van het begrip biodiversiteit en verhogen van kennis en bewustzijn over vraagstukken rondom biodiversiteit. Op deze wijze kan meekoppeling een impuls geven aan het debat over biodiversiteit in diverse arena's. Dergelijke communicatieve meekoppel mogelijkheden zijn terug te vinden als arcering in de laatste kolom (kansen voor ondersteuning van communicatie). Voor veel programma's die niet direct betrekking hebben op behoud en bescherming van soorten geldt dat juist het nieuwe, functionele biodiversiteitsbegrip aanknopingspunten biedt. Zo zijn er binnen het programma over multifunctionele landbouw diverse kapstukken om de waardevolle functies van biodiversiteit te bespreken. Aan de hand van het onderwerp streekproducten kan binnen dit programma bijvoorbeeld gecommuniceerd worden over het belang van biodiversiteit voor een gevarieerde voeding en het behoud van 'culinair erfgoed'.

4.2 Resultaat stap 2 en 3: Prioritering meekoppelactiviteiten

Om uit het overzicht van inhoudelijke mogelijkheden voor meekoppeling tot een selectie te komen van programma's die ook in communicatief opzicht de rijksbiodiversiteit-communicatie verrijken en tot slot praktisch kansrijk en uitvoerbaar zijn, worden de programma's beoordeeld op basis van de communicatieve criteria en praktische criteria uit hoofdstuk 3. Hiervoor is de volgende scoretabel ontwikkeld:

Criteria	meekoppelprogramma's		
	programma A	programma B	Etc.
<i>Communicatieve criteria</i>			
interessante doelgroep			
interessant kanaal/ vorm			
Totaal communicatief (aantal '+')			
<i>Praktische criteria</i>			
nieuw beleids- en/of communicatieprogramma			
toegankelijkheid netwerk			
nieuwe coalities			
Totaal praktisch (aantal '+')			
Totaal (aantal '+')			

Beoordeling van de programma's resulteert – in samenhang met voorafgaande beoordeling van de inhoudelijke relevantie - in een eerste selectie van 15 meekoppelkansen die in het lopende jaar verder verkend en waar mogelijk verzilverd moeten worden. De meest relevante en kansrijke programma's voor meekoppeling van biodiversiteitscommunicatie worden hieronder benoemd, waarbij tevens wordt aangegeven welke criteria daarin doorslaggevend zijn. (Voor een uitgebreidere beschrijving van deze en andere meekoppelprogramma's verwijzen wij naar het bijlagenrapport).

4.2.1 Selectie van relevante en kansrijke programma's voor meekoppeling

Natuur en landschap

Herstel en bescherming oevers

Het huidige programma gaat uit van een traditioneel 'natuur'-concept van biodiversiteit. Binnen dat vertrekpunt kan koppeling aan biodiversiteitbeleid voor de uitvoerders van dit programma extra legitimiteit verlenen aan de eigen activiteiten. Het programma vormt daarmee in communicatief opzicht een positieve ingang naar de *doelgroep* van oever- en terreinbeheerders.

Potentieel bestaan er veel meer en grotere mogelijkheden om communicatie over herstel en bescherming van oevers en biodiversiteitbeleid onderling te koppelen. Door het functionele biodiversiteitconcept als vertrekpunt te kiezen (Bioversiteit Werkt, voor het waterbeleid) kan het belang van biodiversiteit voor het waterbeleid (en vice versa) expliciet worden belicht. Het is echter de vraag of deze mogelijkheden zich ook concreet in het huidige RWS-communicatieprogramma voordoen. Dat zou nader onderzocht moeten worden. Vanuit biodiversiteitsperspectief kan gewerkt worden aan de ontwikkeling van en communicatie over *handelingsperspectieven* voor biodiversiteit in oevergebonden ecologische netwerken.

Natuurkalender

De Natuurkalender leent zich, door *de vorm*, bij uitstek voor interactieve *communicatie over de functies van biodiversiteit* met een breed publiek. Veranderingen in de biodiversiteit kunnen gekoppeld worden aan voor de mens belangrijke functies als voedsel, gezondheid en recreatie en kunnen mogelijk in verband worden gebracht met vraagstukken rondom klimaat en milieuvervuiling waarover al een levendig maatschappelijk debat bestaat.

Programma Mooi Nederland

Programma Mooi Nederland is een relatief *jong programma* waarin nog gezocht wordt naar concrete invulling van 17 gebiedsprojecten. Eén van de doelen is om daarbij de *dialogoog aan te gaan met burgers* over ruimtelijke kwaliteit. Interessant om te verkennen of biodiversiteit onderdeel is of kan zijn van ruimtelijke kwaliteit en hoe dat gewaardeerd wordt door verschillende doelgroepen. Zijn er mogelijkheden om met het publiek te communiceren over ruimtelijke en visuele functies van biodiversiteit?

Water

Leven met Water

Leven met Water is een kennisimpuls programma. Op de website worden programma's, projecten en verhalen over onder andere de plaats van water in de samenleving en innovatief waterbeheer weergegeven. Daarbij wordt de verbinding met andere thema's gelegd. De website is daarmee een goed platform om de relatie tussen water en *functionele biodiversiteit* uit te werken. De Stichting Leven met Water verenigt uiteenlopende partijen zoals kennisinstellingen, overheden, uitvoerend bedrijfsleven etc. en is interessant met het oog op mogelijke *nieuwe coalities* voor biodiversiteitsbeleid.

Partners voor Water

De inhoudelijke lijnen van het programma Partners voor Water (NWP) sluiten aan bij meerdere prioriteiten uit het Beleidsprogramma Biodiversiteit 2008-2011. Ook het streven naar interdepartementale samenwerking tussen de voor het biodiversiteitsbeleid relevante ministeries maakt dit voor meekoppeling een relevant programma. Het NWP heeft een brede, ook voor biodiversiteit relevante, *doelgroep* van nationale en internationale actoren. Voor communicatie met de uiteenlopende doelgroep worden verschillende *kanalen* benut. Interessant is om te proberen via deze kanalen ook te communiceren over de relatie water en biodiversiteit en mogelijke partnerschappen hiervoor.

Bodem, Landbouw en Plattelandsontwikkeling

NB. Functionele agrobiodiversiteit en SPADE komen hier niet aan bod omdat die programma's reeds deel uitmaken van (functionele) biodiversiteitsbeleid en de communicatie daarover en niet gezien worden als onderdeel van een meekoppelstrategie. Dat geldt in zekere zin ook voor de hier wel behandelde Bodemstrategie; deze is echter wel opgenomen omdat de communicatie daarover nog minder concreet is.

Bodemstrategie (Kaderrichtlijn Bodem)

Deze beleidslijn biedt de kans om het belang van een goede bodembiodiversiteit voor de agrarische sector te onderstrepen. Het is daarmee bij uitstek een programma waarin het *functionele biodiversiteitsbegrip* het uitgangspunt kan vormen voor communicatie met bodembeheerders, provincies en gemeenten.

Multifunctionele Landbouw

Multifunctionele Landbouw moet de motor zijn achter een veelzijdig en ondernemend platteland. Om dit te realiseren wordt ingezet op ontwikkeling in uiteenlopende sporen zoals agrarisch natuurbeheer, educatie en recreatie op het platteland en de productie van streekproducten. Deze thema's bieden kansen om te communiceren over de uiteenlopende functies van biodiversiteit op het platteland en de daarbij behorende *handelingsperspectieven* en om in het verlengde hiervan *nieuwe coalities* te sluiten voor ondersteuning en uitvoering van het biodiversiteitsbeleid.

Voedsel

Biodiversiteit, voedsel en consument

Dit programma verkeert nog in de *ontwikkelfase*. De intentie is om verschillende beleidslijnen rondom voedsel in meer samenhang te vertalen in de richting van de consumenten. Meekoppeling van andere beleidsthema's staat in dit programma met andere woorden centraal. Uit eerste contacten blijkt dat er zeker *bereidheid is tot samenwerken*. Gezien de relevantie van dit onderwerp voor verschillende beleidsprioriteiten en de kansen voor algemene biodiversiteitscommunicatie moet meekoppeling hier zeker overwogen worden.

Communicatie en kennisdelen

Groen en de Stad

Het Kennisnetwerk Groen en de Stad is een open netwerk dat *toegankelijk* is voor iedereen die zich bezig houdt met de aanwezigheid en de functies van groen in en om de stad. De website van het programma heeft de *vorm* van een open internetplatform waarop netwerkleden zelf informatie kunnen delen met andere bezoekers van de website. Vanuit verschillende invalshoeken kan de website uitgebreid worden met informatie over de aanwezigheid en de waarde van biodiversiteit in de stad voor haar bewoners en voor flora en fauna in stad en ommeland.

Onderwijs

NME-nota

De NME-nota moet nog geïmplementeerd worden en in deze *beleidsfase* is er mogelijk nog ruimte voor het benoemen van biodiversiteit als een prioritaire educatieopgave. Om deze potentiële meekoppelkans te benutten moet op korte termijn overlegd worden met de trekkers van de NME-nota om te onderzoeken of er prioritaire thema's benoemd worden, onder welke voorwaarden biodiversiteit een van de prioriteiten voor NME zou kunnen zijn en hoe dat in beleid en praktijk verder uitgewerkt kan worden.

Beleid en overheden

Platform Duurzame Overheden

Over de exacte invulling van het platform is nog weinig informatie beschikbaar, dit zou kunnen betekenen dat het platform nog in de *opstartfase* is en dat er wellicht nog mogelijkheden zijn om mee te praten over de invulling. De focus van het platform is waarschijnlijk op energie en klimaatverandering. Biodiversiteit zou als apart thema toegevoegd kunnen worden of behandeld in relatie tot de twee eerst genoemde thema's. Het platform Duurzame Overheden is primair gericht op gemeenten en hun partners. Voor biodiversiteitsbeleid een interessante *doelgroep*, die nog sterker geactiveerd kan worden.

Milieueffect Toets Voorgenomen Regelgeving (MET)

De MET is een interessant *kanaal* om te werken aan de *kennis en bewustwording* van Rijksambtenaren over de raakvlakken die biodiversiteit heeft met andere beleidsterreinen. Biodiversiteit vormt nu nog geen onderdeel van de MET. Op dit moment wordt gekeken of de MET geïntegreerd moet worden in een algemeen afwegingskader voor voorgenomen regelgeving. Dit kan het juiste moment zijn om de onderdelen van de huidige MET ter discussie te stellen.

MVO

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen is primair interessant omdat het raakvlakken heeft met vrijwel alle prioriteiten van het biodiversiteitsbeleid. Bovendien is de kern van maatschappelijk verantwoord ondernemen om duurzame *handelingsperspectieven* te ontwikkelen en te integreren in de bedrijfsvoering. Het vormen van aan de praktijk gerelateerde *coalities* is daarin een essentieel onderdeel. MVO Nederland geeft aan (in elk geval theoretische) mogelijkheden te zien om sterker aan te sluiten bij het thema biodiversiteit. De mogelijkheden om in gesprek te gaan over wederzijdse versterking zijn daarmee voldoende aanwezig.

Energie en duurzaam bouwen

Programma Energietransitie, Platform Groene Grondstoffen

De *doelgroep* van het platform groene grondstoffen - (internationale) publieke en private partijen betrokken bij ontwikkeling, productie en distributie van energie uit groene grondstoffen - is zeer relevant voor discussie over bio-energie en functionele biodiversiteit. Inbreng in het platform vanuit de invalshoek van biodiversiteitsbeleid is op zijn plaats. Het platform heeft diverse *formats* voor communicatie, waarin meekoppeling mogelijk zou kunnen zijn.

Klimaat

Programma Klimaatbestendige Inrichting van Nederland

Een van de manieren om het *maatschappelijk debat* rondom de functies van biodiversiteit een impuls te geven is het aanhalen van de relatie tussen biodiversiteit en thema's die al veel maatschappelijke aandacht krijgen, zoals klimaatverandering. Klimaatprojecten die binnen dit programma uitgevoerd worden kennen een brede communicatiestrategie en door aan te haken bij deze *kanalen* kunnen nieuwe, *relevante doelgroepen* bereikt worden.

4.3 Kansen voor communicatie van het hedendaagse biodiversiteitsbegrip

In bovenstaande paragraaf is voor een aantal programma's beschreven welke kansen zij bieden voor ondersteuning van communicatie over het functionele biodiversiteitsbegrip. Daarnaast is bij een aantal programma's aangegeven dat zij aanknopingspunten kunnen bieden voor meer generieke biodiversiteitscommunicatie, bijvoorbeeld om bewustzijn over het onderwerp te vergroten. In het algemeen mag geconcludeerd worden dat eigenlijk alle gevonden programma's mogelijkheden bieden voor communicatie over biodiversiteit door per programma specifiek aan te geven welke raakvlakken het heeft of bijdrage het levert aan beheer, behoud en/of eerlijke verdeling van biodiversiteit en biodiversiteitsfuncties.

4.4 Tot slot

Onze ervaringen met de inventarisatie, verkenningen en beoordeling van meekoppelkansen laat zien dat het beoordelen en benutten van meekoppelkansen uiteindelijk maatwerk is. Intensieve contacten en afstemmingen met de verantwoordelijken voor het lopende programma is daarbij een vereiste.

De hier gepresenteerde selectie moet dan ook niet gezien worden als een definitieve programmering voor meekoppeling van rijksbiodiversiteitscommunicatie. De selectie heeft veel meer het karakter van een programmering voor nadere verkenning van de (op dit moment) meest kansrijke beleids- en communicatieprogramma's voor meekoppeling.

5 Strategie en organisatie van meekoppeling

Om succesvol te zijn, dient het zoeken naar en benutten van meekoppelkansen een doorlopend onderdeel te zijn van de communicatieactiviteiten rond biodiversiteit. Voortdurend moet verkend worden welke (nieuwe) mogelijkheden zich voordoen en hoe die aansluiten bij de actuele stand van zaken in rijksbiodiversiteitscommunicatie en -beleid. Het gaat daarbij niet alleen om het identificeren van kansen voor biodiversiteitscommunicatie, maar ook om het benutten daarvan. Dit is een complex en potentieel zeer tijdrovend proces. Het signaleren en verkennen van meekoppelkansen is bovendien moeilijk procedureel te verankeren. Hiertegenover staat dat meekoppeling het bereik en de effectiviteit van biodiversiteitscommunicatie sterk kunnen vergroten en dat het zoeken van aansluiting bij andere beleid- en communicatieprogramma's de mogelijkheid biedt om te laten zien dat biodiversiteit in de eigen organisatie van belang geacht wordt.

Hieronder worden aanbevelingen gedaan voor de organisatie van meekoppeling, als onderdeel van een programma voor biodiversiteitscommunicatie. Deze aanbevelingen worden verder uitgewerkt in deelproject 3.8 Advies beleid, organisatie en techniek rijksbiodiversiteitscommunicatie.

5.1 Aanbevelingen voor strategische verkenning en benutting van meekoppelkansen

1. Prioriteiten stellen

Eerder is opgemerkt dat biodiversiteit raakvlakken heeft met een groot aantal zeer uiteenlopende beleidsthema's van de rijksoverheid, ondergebracht bij verschillende ministeries en directies. Het volgen van de ontwikkeling in al deze beleidsvelden zal haast onmogelijk blijken. Er moeten daarom keuzes gemaakt worden in de beleidsonderdelen en/of onderwerpen die gedurende een bepaalde periode doorgelicht worden op meekoppelkansen. Deze keuzes kunnen gemaakt worden aan de hand van de prioritaire thema's in het Beleidsplan Biodiversiteit 2008-2011, op basis van gesignaleerde hiaten in de eigen communicatie rondom biodiversiteit, naar aanleiding van voortgang in de Taskforce Biodiversiteit etc.

Om flexibel in te kunnen spelen op actuele beleidsontwikkeling kan een onderscheid gemaakt worden tussen korte termijn en lange termijn communicatieprioriteiten. De korte termijn prioriteiten worden bijvoorbeeld voor de periode van een jaar vastgesteld, waarbij enige ruimte wordt gelaten voor het benutten van plotselinge kansen die voorbij komen. De lange termijn prioriteiten worden meerjarig vastgesteld en worden gezien als richtinggevend voor de communicatieactiviteiten. Naast het benutten van zich voordoende meekoppelkansen, wordt hier ook actief gewerkt aan de creatie ervan, bijvoorbeeld door een netwerk op te bouwen rondom bepaalde thema's en hiermee langlopende contacten aan te gaan.

2. Scannen van de beleidsomgeving op logische aansluitingen

Op basis van de prioriteitstelling in stap 1 moeten communicatie- en beleidsprogramma's (lopend en in ontwikkeling) rondom specifieke beleidsonderwerpen gevolgd worden. Doel is om te kijken waar en wanneer biodiversiteit op zinvolle en logische wijze in verband gebracht kan worden met communicatieve en beleidsmatige activiteiten rond deze beleidsonderwerpen.

Ervaringen uit deze meekoppelscan maken duidelijk dat het eenvoudiger is om biodiversiteit in te brengen in programma's die in de opstartfase verkeren, dan wanneer een project al uitgevoerd wordt. De mogelijkheden om reeds geprogrammeerde activiteiten en vastgestelde formats te wijzigen blijken vaak beperkt. Naast de ontwikkeling van nieuwe programma's zijn er andere 'natuurlijke' momenten voor het zoeken van aansluiting, bijvoorbeeld wanneer voor de komende beleidsperiode prioriteiten gesteld moeten worden. Zo geeft de zojuist verschenen NME Nota 'Kiezen, leren en meedoen' een aantal keuzemomenten in de nabije toekomst. Evaluaties van communicatie- en beleidsprogramma's voorzien in een terugblik, maar bieden daarnaast de mogelijkheid om te herijken. Biodiversiteit kan dan ook naar aanleiding van een evaluatie (opnieuw) op de agenda geplaatst worden. Ook publieksmomenten of themadagen kunnen aanleiding geven om biodiversiteit opnieuw onder de aandacht te brengen.

3. Denken vanuit de mogelijkheden en belangen van de ander

Aansluiten bij andere communicatie- en beleidsprogramma's werkt alleen als communicatie over biodiversiteit ook vanuit dat perspectief als zinvol wordt ervaren. Wat kan biodiversiteitscommunicatie met andere woorden opleveren? Mogelijke argumenten voor meekoppeling van biodiversiteit zijn:

- ▶ Het verbreedt de boodschap van de ander, door een verbinding te leggen met nieuwe inhoud. (Dit is zowel mogelijk in de relatie tussen natuurbeleid en biodiversiteit², als in de relatie tussen biodiversiteit en milieubeleid, waterbeleid, energiebeleid, etc).
- ▶ Dat het programma wat betekent voor of bijdraagt aan biodiversiteit geeft een extra legitimatie aan het beleidsterrein (dit voordeel wordt bijvoorbeeld benut in communicatie over biologische landbouw en FAB (functionele agrobiodiversiteit).
- ▶ Biodiversiteit kan een nieuwe context bieden voor de eigen boodschap en daarmee potentieel nieuwe doelgroepen aanboren (bijvoorbeeld in het debat over klimaatverandering).
- ▶ Cross-selling: overeenkomen elkaars boodschap voor het voetlicht te brengen.

4. Zoeken van het juiste niveau voor wederzijdse verkenning van communicatieve kansen

Het zoeken van aansluiting bij andere communicatieprogramma's heeft twee elementen: enerzijds een inhoudelijke link en anderzijds een match in gewenste vorm, omvang en moment van communicatie. Het is mogelijk dat deze elementen bij verschillende personen zijn belegd en dat daarmee expertise over inhoud en communicatie zich op verschillende plaatsen bevinden. Voor succesvolle meekoppeling is afstemming op beide onderdelen van belang. Indien nodig moeten hiervoor aparte contacten worden gelegd en afspraken worden gemaakt.

---

² Dit geldt bijvoorbeeld voor traditionele programma's rondom soortenbescherming: de verbreding van individuele soortbeschermingsplannen naar leefgebiedenbenadering past goed op de ontwikkelingen binnen het biodiversiteitbeleid en zou meer expliciet in dat kader geplaatst kunnen worden. Hetzelfde geldt voor de benadering van natuurherstel binnen OBN: van ecotoopniveau naar landschapsschaal.

5.2 Aanbevelingen voor de organisatie van het back office proces 'meekoppeling'

Bovenstaande strategische aanbevelingen, zoals het verkennen van de eigen beleidsomgeving, vormen wellicht al een meer of minder expliciet onderdeel van het werk van beleidsmedewerkers en/of medewerkers van de afdeling communicatie. Om een impuls te geven aan gecombineerde en/of geïntegreerde communicatie is het echter van groot belang om van het gehele proces van het signaleren tot aan het verzilveren van kansen een doorlopende activiteit te maken en om deze activiteit als een centraal onderdeel te positioneren op het terrein van biodiversiteitscommunicatie. Voor de inrichting van dit proces worden hieronder aanbevelingen gedaan:

1. Centraal punt voor het melden van kansen

Bij het beleidsveld biodiversiteit zijn beleidsmedewerkers vanuit verschillende departementen en directies betrokken. Zij hebben elk een andere beleidsomgeving en ander netwerk binnen en buiten hun departement. Vanuit deze verschillende positie hebben zij toegang tot andere beleidsontwikkelingen die mogelijk relevant zijn voor biodiversiteit. Om deze uiteenlopende ontwikkelingen in samenhang te kunnen beoordelen en te toetsen aan communicatieprioriteiten moeten zij gedeeld worden onder de bij biodiversiteitscommunicatie betrokken partijen. Hiervoor kan een 'centraal meldpunt kansen biodiversiteitscommunicatie' ingericht worden. In dit meldpunt worden kansen verzameld, gebundeld, in samenhang beoordeeld en kunnen afspraken gemaakt worden voor de follow up. Hiermee wordt in het centrale meldpunt een schakel tussen de back office en front office biodiversiteitscommunicatie georganiseerd.

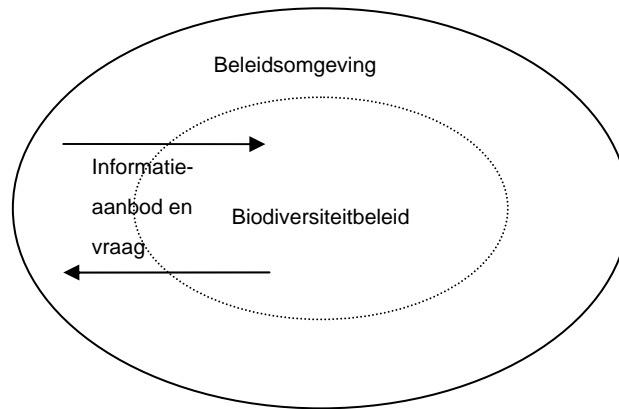
2. Meldpunt functioneert binnen een netwerk

Het meldpunt functioneert alleen wanneer het een onderdeel is van een breder netwerk. Vanzelfsprekend zijn biodiversiteitsmedewerkers en -management van beleidsdirecties hierin van belang, voor het signaleren van nieuwe beleidsmatige ontwikkelingen en voor het in kaart brengen van inhoudelijke samenhang tussen verschillende programma's³. Medewerkers van de Directies Communicatie spelen in het netwerk van het meldpunt echter ook een centrale rol. Zij zijn voor veel communicatiedossiers op de hoogte van geplande activiteiten, speerpunten en verantwoordelijken in de lijn. Ook kunnen zij via werkoverleg binnen hun directie kansen in kaart brengen voor verbreding en verbinding met andere communicatieprogramma's. Voor het krijgen van zicht op relevante contacten in het (beleids)veld is het essentieel om in contact te staan met netwerken die binnen ministeries bestaan of tussen ministeries en hun maatschappelijke partners.

---

³ Dit geldt in algemene zin voor alle, individuele biodiversiteitbeleidsmedewerkers. Er bestaan echter ook – bijv. binnen de LNV-directie Natuur – beleidsmedewerkers met een specifieke communicatietask die periodiek een directiebreed communicatieoverleg houden. Een dergelijke figuur is uitermate geschikt om signalering van kansen op meekoppeling van biodiversiteitscommunicatie aan op te dragen.

3. Spil in het beleidsveld

Om als een spil in de brede (beleids)omgeving van biodiversiteitsbeleid te kunnen functioneren moet het meldpunt zich niet alleen richten op het aanbod van biodiversiteitscommunicatie, maar ook aandacht besteden aan de vraag vanuit de beleidsomgeving. Is er een (latente) vraag naar communicatie over biodiversiteit? Naar welke vorm van communicatie wordt dan gevraagd, welk doel moet het dienen en wat is de beoogde doelgroep? Als deze vraag niet bestaat, kan zij dan gecreëerd worden? Of is er een andere vraag waarmee je vanuit het oogpunt van biodiversiteitsbeleid en -communicatie ook uit de voeten kunt?

Het is ook mogelijk dat er in de beleidsomgeving nog andere aanbieders/zenders van (partiële) biodiversiteitscommunicatie zijn en dat zij niet in eerste instantie zoeken naar nieuwe inhoud, maar naar mogelijkheden om communicatie op te schalen, breder in te bedden, via andere kanalen te voeren etc.

4. Beoordelen van meekoppelkansen in groepsproces

Onder punt 1 is opgemerkt dat bij het inventariseren van meekoppelmogelijkheden medewerkers van verschillende departementen en directies betrokken moeten zijn. Dit geldt ook voor de beoordeling van de kansrijkheid van programma's en de daarmee verbonden prioritering van rijksbiodiversiteitscommunicatie via meekoppeling. Met het oog op de diversiteit van de meekoppelmogelijkheden, inhoudelijk en in communicatief opzicht, kan een afweging het best in samenspraak gemaakt worden. Het door meerdere personen laten invullen van de scoretabel uit paragraaf 4.2 is hiervoor een geschikte methode.

Bijlage 1 Resultaat quick scan meekoppelmogelijkheden

Onderstaande beleids- en communicatieprogramma's worden nader beschreven in het bijlagenrapport Longlist meekoppelmogelijkheden.

Communicatie/ beleidsprogramma	Departement
Natuur en Landschap	
Herstel en bescherming oevers	RWS
Natuur landschap en cultuurhistorie	RWS
Nationale landschappen	LNV, VROM
Natuurkalender	LNV
Regeling draagvlak voor natuur	LNV
Natuurbeheer.nu	LNV
Natura 2000	LNV
Mooi nederland	VROM
Water	
Waterbeheer 21e eeuw	V&W
Leven met water	Onbekend
Nederland leeft met water	Rijk en andere overheden
Partners voor water	BuZa, V&W, LNV, VROM, EZ
Ruimte voor de rivier	V&W, VROM, LNV
Kaderrichtlijn water	V&W verantwoordelijk ministerie
Bodem, landbouw en plattelandontwikkeling	
Bodemstrategie	VROM, LNV
Biologische landbouw	LNV
Multifunctionele landbouw	LNV
Plattelandontwikkelingprogramma 2	LNV
Investeringbudget landelijk gebied	LNV, VROM, V&W
Voedsel	
Campagne voedselkwaliteit	Voedingscentrum
Biodiversiteit, voedsel en consument	LNV
Communicatie en kennisdelen	
Communicatieprogramma jeugd en natuur	LNV
Beleid met burgers	VROM
Groen en de stad	LNV

Onderwijs	
Regeling innovatie groen onderwijs	LNV
Maatschappelijke stage	OC&W
NME-nota	LNV
Beleid en overheden	
Duurzaam inkopen	VROM
Platform duurzame overheden	VROM
Milieueffect toets voorgenomen regelgeving	EZ, VROM, LNV, V&W, BuZa, Financiën
MVO	EZ, VROM, LNV, BuZa
Energie en DuBo	
Duurzaam bouwen	VROM
Programma energietransitie	EZ, VROM, LNV, V&W, BuZa, Financiën
Klimaat	
Programma klimaat voor ruimte	VROM (penvoerend)
Programma klimaatbestendige inrichting van Nederland	VROM
Internationaal	
Goed bestuur	BuZa
CAP	LNV
Project 2015	BuZa